

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden hó 1-én és 15-én.

Előfizetési ár:

Egy évre 2 frt
Félévre 1 frt
Egyes szám ára 10 kr.

Szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. Komlóssy Ferencz.

Főmunkatárs: **Zelliger Vilmos.**

Az előfizetések, valamint a lap szellemi részét illető közlemények a „Népnevelő” szerkesztőségére, címezve Budapestre (VI. Érsek-utca 2. szám) küldendők.

TARTALOM: Különféle dolgok. Pestitől. — A vessző és a bot. Várnaytól. — Válasz a „Tiltakozás”-ra Vágpartitól. — Tárca: Gyermek a korcsmában. Mosonyitól. — Irodalom és művészet. — Vegyesek. —

Különféle dolgok.

(Tanítói fizetés. — Állami iskolák. — Tankötelezettség. — Szorgalmi idő. — Tankönyvek. — Tandíj. — Evzáró vizsgák. — Szakfelügyelet. — Iskolaszék. — Nyugdíj. — Egyesületek.)

Igen érdekes, bár nem új dolgokat szellőztet Tóth Kálmán tildí tanító a M. P. Szemle nov. füzetében, amelyeket „Emlékirat” alakjában az 1890. évre tervezett egyetemes tanítógyűlés tárgyai közé felvenni óhajt.

A tanítók mozgalmá talán sohasem vert oly nagy hullámokat, mint a jelenben. Az egész ország tanítói mozognak, különösen fizetésük és nyugdíjuk ügyében, s nem mondhatni, hogy az intéző körök nem rokonszenveznének velük; sőt biztos kilátásai vannak arra, hogy jogos kívánságaik meghallgatásra találjanak. A képviselőházban napról napra többen vannak, kik a tanítókat, a nemzet napszámosait védő szárnyaik alá veszik. Maga a legkompetensebb személy pedig, a miniszter, nem egy ízben ígérte meg, hogy a tanítók sorsán tőle lehetőleg javítani fog.

Bizalommal és teljes reménnyel nézhetünk tehát a jövő elébe, mely meghozza hosszú, nehéz próbának kitett türelmünk rózsáit. Fel fog virradni már egyszer a nap, a melytől kezdve, nem a lenézés, a semmibe vevés, hanem a tisztelet, a tekintetbe vétel lesz osztályrészünk. Megéljük valahára azt a pillanatot, a melyben nyílt sebet képező bajainkra a helyes gyógyszert megkapjuk, amelynek segítségével azok behegednek és, reméljük a legjobbat, soha többé újra ki nem fakadnak.

Az ország tanitósága feszült várakozással néz a jövő évi egyetemes gyűlés, mint oly tényező elé, melyet szintén nagy részben hivatottnak tart, hogy rajta segítsen. Eppen azért igen helyes gondolat volt T. K.-tól bajainkat, kívánságainkat összefoglalva a nyilvánosság elé hozni, hogy azokat megbeszélhessük.

Ezen emlékirat, melyet T. K. a barsmegyei ált. tanítóegyesület közgyűlésén felolvasott, általában véve nagyon jó benyomást tesz reánk. Meglátszik rajta, hogy szerzője tudatában van a tanítók bajainak és a tanügyet felvirágoztató akadá-

lyoknak. Sajnáljuk azonban, hogy különösen egy pontban nem tudta magát emancipálni a modern (1) eszmék alól, ami által természetesen ellenmondásba is keveredik rossz ügy semmiféle argumentumokkal nem levén megvédhető.

De nem vágok a rend elé, hanem sorba veszem az emlékiratban foglaltakat, törekedve a lehető legtárgyilagosabb kritikára. Nem fogom a személyt előhuzni, csak azt, amit mond.

Az emlékirat szerzője a kétségkiyül legégetőbb kérdésen kezdi: fizetésünkön. E kérdést tárgyalva egy nem éppen szerencsés, sőt a tanítókhöz, bár bocsánatot kér érte, nem méltó hasonlaton áthaladva a tanítók munkaadóit keresi. Keresi, de nem találja. Sem az államot, sem a hitközséget nem ismeri el munkaadónak. Az államnak — ugymond — semmi köze a tanítók fizetéséhez; a felekezetek, a községek pedig csak fizetik a tanítókat azért, mert az állam számára polgárokat nevelnek. Ha T. K. a hasonlaton mely a munkások sztrájkja, nem surrant volna olyan gyorsan át, hanem ha már használta, hozzá alkalmazkodott volna, akkor meg is találta volna a munkaadókat. Én úgy gondolom, az a munkaadó, aki munkánkért fizet. Tehát az állam, a hitközség. Ezek a mi munkaadóink. A miért fizetnek, azt egyrészt saját jóvoltukért, másrészt is főképpen a közjóért fizetik. Nem kell ugyanis szem elől téveszteni az iskola célját, mely ugy az állam, mint az egyház által fentartottnaknál egy és ugyanaz, bár az utóbinál jóval teljesebb. Az állam által fentartott, nevezük valódi nevükön, közös iskolák a gyermekeket tanultakká, műveltekké igyekeznek felnevelni; vallásosakká azonban nem. Erre nem is képesek, tekintve azt, hogy különféle vallásu tanulókkal vannak telve. Azt ugyanis nem hiteti el velem senki, hogy a gyermekeket holmi általános vallás és erkölestannal lehet vallásosakká nevelni. Azt csak ugy lehetséges elérni, amint azt T. K. is később helyesen állítja, ha a vallás-erkölcös nevelés az össztanításon, az iskolának egész szellemén előmlik. Ezt azonban csak a hi vallásos iskola, vagyis az, amelyben egyforma vallásu gyermekek oktattatnak, tudja kivinni. Soha eszem ágában nem volt az ál-

lami tanítókat pogányoknak vagy vallástalanoknak tekinteni, hanem azt bátran merem állítani, hogy a közös (állami) iskolák tanítói a hitvallásos iskola célját, éppen azért mert olyanokban működnek elérni, de még megközelíteni sem fogják birni soha.

Azt állítja T. K. ur, hogy az állami iskolák vallásérkölesi nevelés tekintetében tultesznek a felekezetieken. És ezt egy névtelen lelkipásztor szájába adja. Aki sokat bizonyít, keveset bizonyít. Ezt az állítását nem hihetjük el.

De, hogy függ ez össze a mi fizetésünkkel? Hát csak úgy, hogy T. K. akarja, a k a r o m — ugymond — h o g y m i n d e n i s k o l a á l l a m o s i t t a s s é k. Ide lyukad ki az a sok üres argumentáció, melyeket az állami iskolák mellett felhoz. Érdekes ezek közt a következő sophisma: A felekezeteket senki sem kötelezheti arra, hogy a nevelést és tanítást kötelességüknek tekintsek. Tehát: az államnak joga és kötelessége első sorban a nevelésről gondoskodni. Ha már levezette — minden logika ellen — e következményt akkor az államnak feltétlen jogot és kötelességet kellett volna tulajdonítania. S miután ezt nem tette, ő maga is bizonyítja, hogy a felekezeteknek is van joguk és kötelességük a nevelés-tanításról gondoskodni. Es az egyház csakugyan gondoskodott erről; sőt mikor az államnak eszébe jutott iskolát felállítani, mindenütt volt már iskola, az egyház által felállítva. Nálunk Magyarországon t e i k k i r ó ur, ugyan mióta van állami iskola? Eötvös, Trefort óta. Nos hát, ugy hiszszük, hogy az egyháznak ezek után régi, ő s régi joga van az iskolához! Az állam joga csak gyermekkorát éli.

TÁRCZA.

Gyermekek a korcsmában.

Hát a nevelés-tanítási szaklapok már regálé-históriákkal is foglalkoznak? Hát már a korcsmákra is rákerül a sor a paedagógiában? Roppant elbizakodott emberek lehetnek azok a paedagógusok, hogy mindent, de mindent a paedagogia zsinórjára huznak. A tanító maradjon az iskolában s mikor a gyerek ott van, tanítsa, vagy hát — ha már olyan nagyon akarja — „nevelje“ is a gyermeket; de hogy azután iskola előtt vagy iskola után mit csinál, azt hagyja a szülőkre, gyámokra vagy akárki másra, akinél a gyerek lakik — van azoknak magukhoz való eszük s ők tudják, mit csinálnak. De hát ha nincs?! de hát ha nem tudják?!

Könnnyű ám azt mondani, hogy tanítsa az a tanító a gyereket, mikor ott van s aztán ne törődjék vele, hogy mit csinál egész nap. Hamar oda van ez vetve; de ha a gyerek durezás, szófogadatlan, illetlen lesz — ilyenkor mindjárt a tanító a hibás, őt szidják és az iskolát, mely naponta két-két órán „neveli“ a gyereket s ime nem tanították meg becsületre. Csodát kívánnak a tanítótól: azt akarják, hogy ő egymaga heti 18–20 órában ne csak a tárgyra tanítsa meg a gyermeket, ne csak jó tanácsokkal szívét nemesítse,

T. ezikkiró ur a tanítók fizetéséről e czím alatt semmit sem mond. Mintha elfelejtette volna az állami iskolák mellett való buzgóság hevében?! Nem felejtkezett meg róla, csak hogy nem a tanítói fizetés czím alatt szól róla, hanem jóval későbbben, miután sok mindenfélét megbeszélt. Hagyjuk mi is egyelőre, bár a rend ellen van, a tanítói fizetést, és kövessük T. K. urat a másik utra, amelyen egyetértőleg haladunk egymás mellett.

T a n k ö t e l e z e t t s é g. Nagyon helyes és jó volt ennek elrendelése; de végrehajtani is kell. P. o a fővárosban senki sem törődik ezzel. A szülő ha tetszik neki beiratja 6 éves gyermekét, ha nem, nem; ha beíratta és egy kevéssé megtanult olvasni, kiveszi az iskolából. Ellenőrzi őt valaki ebben? Senki. Azért van annyi elzüllött gyermek, annyi, hogy úgy mondjam csirkefogó a fővárosban. És másutt? — Czélszerű tehát a tankötelezettség végrehajtásának követelése. Helyes ennek az egyetemes gyűlés elé való terjesztése.

A s z o r g a l m i i d ő b e t a r t á s a is nagyon fontos kérdés. Addig nem fog megszűnni a panasz a falusi iskolák ellen, míg ez a lehető legnagyobb szigorral és erélyvel nem lesz betartva.

Szép indítvány a T. K.-nak az, hogy az iskolába járó gyermekek tandíj fizetés nélkül taníttassanak és tankönyvekkel ingyen láttassanak el. Szépnek mondtam ez indítványt, mert humánus. Ezzel azonban okvetlenül együtt járna az iskolaadó behozatala, melyet természetesen csak a vagyonosabb polgárookra kell kivetni, mert ha a szegény is fizet, akkor ott leszünk, a hol voltunk.

hanem azt mind ellensúlyozza, sőt megsemmisítse, ami rossz befolyással mások vannak rá egész héten. Egy héten van hétszer huszonnégy, azaz 168 óra; ebből az egy tanító befolyása alatt áll 18–20 órán keresztül s a számtalan más — ki tudja milyen — emberek befolyása alatt 148–150 órán át. Így áll a dolog, ha azokkal tartunk, akik azt kívánják, hogy a tanító befolyása az iskola kapuján túl ne terjedjen. Csak hogy a tanító szakember, ezt vetik ellen, akinek úgy kell a gyermek légy szívére hatni tudni, hogy a jó benyomás minden körülmények között megmaradjon. Hát persze, hogy szakember a tanító, de mégis ember, akinek az ereje korlátozva van. Mondjunk sokat; mondjuk egy szakember ellensúlyozni tudja 25 embernek 4–4 órai rossz befolyását. Nem is emlitem itt azt, hogy már a gyermek is sokkal szívesebben követi a rossz példát, mint a jót; fel se hozom, hogy a testének kedvező tanítást sokkal szívesebben követi, mint az ellenkezőt; azt meg épen elmellőzöm, hogy az iskolában az egy tanító egyszerre 60–80 gyermekkel foglalkozik, azonkívül pedig megfordítva áll a dolog: sok ember vesz egy gyermeket „pártfogás alá“. Én csak számolok. Csak száraz adatokkal állok elő. A fenti tételek szerint egy tanító ellensúlyozni tudja 100 embernek egy órai, vagy 1 embernek 100 órai befolyását. De hol van innen még a 100 embernek 148–150 órai befolyása?!

Nem hiszem különben hogy a polgárok nagyon kíváncznának az iskola-adó után, mikor annyi megannyi adó nyomja vállalkat.

Az emlékirat szerzője kívánja továbbá, hogy a tankönyvek a gyermek felfogásához mértén, vallás erkölcsi és nemzeti szempontból kifogástalanul legyenek megírva. E célból egy tankönyvbíráló bizottságot vél életbe léptetendőnek, mely azonban szakértő, tényleg működő tanítókból álljon. — Ezen kívánság kétségen kívül nagyon indokolt azon sajnos tapasztalattal szemben, miszerint tankönyvet most mindenki ír s a fentebbi feltételekhez bizony nagyon kevés áll közel.

A szerző kifejti nézeteit az évvizsga vizsgálatokra nézve. Igaza van, midőn azt mondja, hogy sok érv van mellettük és sok ellenük. Csak úgy fogadnám el — részemről — ezen vizsgákat, a mint azt ő kontemplálja. Hogy t. i. valami kevés kérdeztessék a tantárgyakból, mert az ilyen vizsga legkevésbé alkalmas akár a tanítványok előmenetele, akár a tanító szorgalmának megítélésére. Ezekről — ugymond — más alkalmakkor; az iskolálatogatások alkalmával tessék meggyőződést szerezni.

Mindennemü felügyelet és felsőbbbség tisztán szakemberek kezében legyen — ez az amit mindnyájan kívánunk. Addig ugyanis míg bukott földbirtokosokból creálnak tanfelügyelőket, míg a tanügyhez semmit sem értő tagokból állítják össze az iskolaszéket, a tanügy nem virágozhat. Azért határozottan kimondja és mi teljes szívünk-

Sokszor eleséptelt história a szülők és gyámok közönye a neveléssel és iskolával szemben. Ellenkeznek egymással azok, akiknek — hogy a megszokott phrasisal éljek — karöltve kellene működniök. Innen az eredménytelenség, a balsiker, a ferdén nevelt ifjúság. „Hajh! s ezt visszavonás okozá mind s durva irigység!“ De nem csak ez a baj. Hanem az is, hogy azon helyek meg, amelyeknek esakugyan nem volna egymáshoz semmi közük, azok megégyeznek. Vagyis inkább a szülők és gyámok összeegyeztethetőknek tartják. Ezek a helyek, pedig az iskola és a koresma. Hatnyolcz-tizenkét éves gyermekeket magukkal visznek a koresmákba, mulatóhelyekre, melyeknek eredményeiről majd egy kis öszszehasonlításban beszélgetünk.

A tanító az iskolában majd a tüdejét beszéli ki a jó gyermek tulajdonságairól. Hogy a jó gyermek reggel korán felkel, imádkozik, tisztán megmosakodik, szépen kezét csókol atyjának-anyjának s az alvás által kipihenve, éber lélekkel megy az iskolába. A koresmában pedig azt hallja a gyermek, hogy az apa veszekedik a feleségével, szökik az asszonytól s kezét csókol a ledér kisasszonyoknak; hogy este mulatni kell s reggel későre aludni, hogy mindegy akármily lélekkel végzi valaki dolgait, hogy az imádság nevetéses és egyéb hasonlókat. Az iskolában tanulja, hogy a tisztességes ember, aki megbecsüli magát és másokat, kö-

ből hozzá csatlakozunk: A z országgnak, a tanügynek tanfelügyelőkre van szüksége és nem tanfelügyelői hivatalokra; törültsessenek el az iskolaszékek s hozassék be esetleg helyükbe czélszerű, a korigényeinek s a népiskola érdekeinek megfelelő intézmény, egy szóval: minden állás alulról fölfelé csak szakemberekkel töltsék be! Ha ezt elértük, mindent elértünk.

Ezek után a tanítói fizetésre nézve konkrét javaslattal lép föl. mondván: A djanak nekünk — néptanítóknak — kivétel nélkül, egyiknek úgy, mint másiknak 600 frt. évi fizetést. Ez ellen sem szólok semmit. Félő azonban, hogy ezt nem fogjuk elérni. — Tanító tanító legyen és sem mi más — igen szép kívánság. De határozottan ellenkezem T. K.-nal abban, hogy a kántorság a tanítói állás lealacsonyítása. Ezt nem bírom átlátni.

T. K.-nak — ezekkel kapcsolatban — a következő kívánságai vannak: 1. Vegyék el tőlünk amennyiben tanítói fizetésünk fejében kapnánk — a szántóföldeket, mint a melyeket hasznathatólag művelni módunkban nem áll, de rá sem érünk, — mert, ha kedvteléssel üzzük a gazdálkodást, nem lehetünk jó tanítók, mivelhogy két urat szolgálni nem lehet. 2. Vegyék el a tandíj fejében sokhelyütt járó terményeket, mint szintén egyik intézményét az ó világi fogalmaknak, amely a legmegalázóbb helyzetbe jutatja a tanítót a néppel

telességeit pontosan elvégzi, mértékletesen él és megelégszik azzal, mit a Gondviselés neki juttatott. A koresmában pedig azt látja, hogy annak van „becsülete“, aki a többit tulkiabálja, dorbézol, mindenkivel hetvenkedik, szóval, aki se magát, se más meg nem becsül. A kötelességteljesítésről is szép tanokat hall! Hogy t. i. az embernek csak egy kötelessége van: a mulatás, csak egy hivatása: a mulatás és csak egy életcélja: a mulatás. Hát még a mértékletesség! ezt tanulja csak meg igazán! Az iskolában a tisztaságra, szüziességre, szemérmességre, erkölcsösségre oktatják a gyermekeket, a koresmában pedig a könnyelmű, ledér sőt trágár szavak, tréfák és tettek egész özönét állítják elébe. Sokszor nem is tudja az ember, hol hallotta a gyermek e vagy ama illetlen kifejezést, káromló szót, tisztességtelen mondást, szemérmesértő mozdulatot; szinte elbámul az ember azon korai érettségen és felvilágosultságon, melyet egyik-másik gyerek tanusít. Hol látta, hallotta volna azt másutt, mint a koresmában, hova atyja-anyja őt „jutalomképen“ magával vitte. De felesleges is erre több szót vesztegetni. Hogy koresma és iskola pláne a gyermekekre nézve két össze nem férő, egymást kizáró fogalom, azt még azok is beismerik, akik a gyermekeket magukkal hordják a koresmákba. De hát akkor miért hordják? — Hadd mulasson egy kicsit, gondolják magukban. Hiszen szüksége van a gyermeknek is szórakozásra, sőt több mulat-

szemben. 3. Szűnjék meg a tandíj fizetés körül a népnek a tanítóval való mindennemű közvetlen érintkezése. — Én nem lévén ilyen helyzetben, nem merek hozzászólni.

A nyugdíj élvezetre tényleges működésben eltöltött 30 esztendőt tart elégségesnek. Aláírjuk.

Felhossa végül a tanító egyesületeket. Szemükre hányja, hogy főképp önmaguk fejlesztését tekintik céljának, mert a tanügy csak akkor virágozhatik fel, ha — úgymond — az egyesületek nem önzelt szolgáló egyedek maradnak, hanem életreivé lesznek annak a nagy testnek, melynek neve: a nemzet-tanítás és nevelés ügye. Erre nézve javaslatokkal is lép fel, melyek elfogadhatók.

Látható az előadottakból, hogy az Emlékirat szerzője, az egy államosításon kívül, egészséges eszmékkel rendelkezik, amelyeket bárki közülünk magáévá tehet. Reméljük is, hogy a felhozott s a tanügy életére befolyásos kérdések az egyetemes gyűlésen tárgyalatni és a miniszterium vagy a képviselőház elé terjesztetni fognak. Ha első kérésünkre nem is nyerünk talán meghallgatást, újítsuk meg azt másodsor, harmadsor és annyiszor, míg eredményt látunk. Meg van írva: „Kérjétek és adatik nektek.”

Kérünk egyrészt magunk számára, másrészt és főképp a tanügy javára. Nines ok amiért meg nem hallgattatnánk. Mert aki a tanügy emelkedését és virágzását nem óhajtja, az jó hazafi nem lehet.

ságra, mint a felnőtteknek, de azt hiszik kérem, hogy talán a gyermeknek multság a koresmázás? Igen, azzá lesz neki, ha arra neveljük és elszoktatjuk őt a gyermekhez való szórakozásoktól. A korai koresmázás teszi, hogy ninesenek ifjaink, hanem subanezaink, ninesenek hajadonaink hanem leányszemélyeink.

Elviszik a gyerekeket koresmákba s a tanítóra bizzák, hogy az az iskolában javítsa meg őt, míg ott van. De én azon kezdem hogy az estezéshez ragy pláne éjjeli koresmázáshoz szoktatott gyerek nines soha az iskolában. Es tetszik érteni, soha! Mert ha testileg ott is ül, lelke, esze máshol kalandoz, korához nem való társaságokra, multságokra gondol vagy éjjelezéstől fáradtan hunyja be szemét s kisebb gondja is nagyobb annál, mint hogy a tanítóra vigyázzon, a mire első sorban saját szülei tanították, kik segitenek neki azt tenni, amit a tanító és iskola tilt.

Igy tartozik ez a dolog a paedagogusokhoz. A szülőkön áll, hogy ne tartozzék. Koresma és iskola együtt abszurdum; nem is együtt emliteni való s nem emlitenők együtt, ha korunkban abszurdumok nem történének. A paedagogus nem huz mindent a maga zsinórjára, csak azt, amit mások — elég helytelenül — hozzáköttettek.

Mosonyi.

Az irányadó körök jó hazafiaknak mondják magukat, mutassák meg kéréseink teljesítése által, hogy valóban azok.

Pesti.

A vessző és a bot.

(Vége.)

„Hogy a gyermek nem akar tudni, nem létezik; a tudás vágya kitörülhetlenül bele van vésvé minden ember lelkébe.“ Ugyebár csak a tanító lelkébe nem? Az, ugyebár nem vágyik tudni, hogy mikép lehetne az iskolai életet kellemesebbé tenni? Vagy azt hiszi, hogy a büntetést a tanító talán mulatságból teszi? Akkor vagy nem ismeri a tanítóságot, vagy nem akarja ismerni! De mert a tanítóság látja, hogy ha eredményesen akar a pályán működni, a büntetés elkerülhetlen, azért és csak a z é r t használja.

„Ha a tanító azt tapasztalja, hogy a gyermek nem figyel, nem tanul, nem botra, hanem önkritikára és megfigyelésre van szüksége. Ha a tagadhatatlanul beteges jelenség általános, a tanító az oka, tanítása tűz és élet nélkül való gépiesség, melylyel érdeklődést kelteni, a figyelmet s ezzel a sikert biztosítani nem tudja.“ Ej, ej, de nagy sulykot dobott el E uram. Mikor ezt a két mondatot elolvastam, meghököltem és megint megnéztem, hogy igazán tanító írta-e ezt? Mert ha egy egyetemi tanár írja, ki tantárgyát csak előadja, anélkül, hogy azzal gondolna, hogy hallgatói értik-e vagy sem, azt érteném, de hogy ezt elemi tanító írja, az a botrányig nevetséges. Csak nem akarja talán velünk elhítenni azt, hogy az elemi tanító folyton csak magyaráz, vagy azt hogy egy dolgot ötvenszer magyarázzon s azt is mindig más és más érdekesnél érdekesebb alakban? Hisz akkor a gyermek szóhoz sem jutna és megnémulna, pedig nem azért járatták az iskolába, hogy néma legyen, hanem hogy gondolatait kifejezni tudja, azt pedig nem akkor tanulja, ha tanítója akármi-lyen szépen, de folytonosan beszél, hanem ha ő maga akármi-lyen gyatrán is, de gyakrabban beszélhet. Csak nem akarja velünk elhítenni, hogy nem tudja a tanítás azt az alapszabályát, hogy a magyarázottat ki kell kérdezni a gyermektől, amennyire lehetséges mindegyiktől hogy meggyőződjék a tanító, hogy valjon megértették-e, jól felfogták-e? És hogy bizonyos idő múlva a már tanultakat megint ki kell kérdezni, hogy emlékező tehetségüket ismét felrázza és a képzeteket felfrissítse? Az elemi iskolákban a magyarázás, tanítás vagy akár hogy akarják nevezni nem vesznek és nem vehetnek többet igénybe, mint mondjuk az iskolai év negyedrésztét, sőt némely osztályban még annyit sem, a többit a gyakorlásra kell fordítani. Es ez a többi rész, ez a legnehezebb. Itt kell megmutatni, hogy mi a fegyelem; itt kell a szigor, hogy a tanító egyes gyermekekkel levén elfoglalva — ne háborgattassék mások pajkossága által. Tudom azt jól, hogy a gyermekek figyelmét le kell kötni az által, hogy előbb jön a kérdés és azután a felelő neve. De hát ha a gyermek tudja, hogy nem lesz bántódása, minek figyeljen oda? Azt mondja a jobb tanuló, már ugyis tudom, amit a tanító ur kérdez,

a hanyag pedig azt, hogy hisz úgy sem tudom! Hát még ahol idegen ajku tanulók vannak, és azoknak a haza édes nyelvét gyakorlatból kell megtanulniok s velük egyes szavakat, mondatokat egyenként végig kell mondatni, ott hogy akarja élni a tanítást? Hogy fogja ott rábírnai a gyermeket, hogy a reá nézve nehéz dolgon türelemmel essék át? Vagy nem hiszi, hogy itt is a szigoru fegyelem a legalkalmasabb eszköz? Nagyon szép az a mondás, hogy a tanítás legyen tűz és élettel teli, hogy felkeltse a gyermekekben az érdeklődést: Csak hogy, kérem, a gyermek érzéki élete nem nagyon tág, fogalmai szűk körűek és így az érdekesség nagyon kis téren mozoghat, és ha mindig azt hajhászjuk, ismétlésbe esünk, mi megint nem érdekes, sőt a gyermek előtt unalmas is válhatik. Különbö a ki hiszi, hogy csupán tanítás által is elérhető siker a népiskolában próbálja meg és ha sikerül, tegyen közzé egy nyilatkozatot, hogy E. J.-től is tanult valamit. A gyengébb gyermekekről megjegyzi, hogy ezektől nem kell annyit kívánni, mint a legtehetségesebbektől. Ez nagyon naiv megjegyzés, szót sem érdemel, de tovább folytatja: „Az ily gyengék részére a legjobban értékesíthető a tanítás előtti idő.“ Hát E. J. ezt is megteszi? Akkor kalapot emelek előtte, de egy pár év előtt, mint biztos forrásból hallottam a legkevésbé sem volt eszeágában.

Ezután áttér szerző a 2. pontra, mely szól a csintalanságról és megjegyzi, hogy ez egyik legjellemzőbb vonása a gyermeki kornak Tudja ezt a legprimitívebb műveltségű szüle is és e tudásának ad kifejezést nyugodt lelki állapotában, midőn így menti a gyermek csintalanságból származó apróbb hibáit: „még gyermek!“ Csodálatos, hogy ez a két egyszerű, okos szó, annyi paedagogusnak nem fér a fejébe! Én ezen egy csöppet sem csodálkozom, mert az a legprimitívebb szülő is ezt csaka maga gyermekéről mondja és a máséről pedig hogy: ejnye, de vásott kölyök! És hogy ha E. ezen példás szülője kárt vall gyermeke csintalansága következtében, akkor bizony az sem mondja: még gyermek! hanem hatalmasan ellátja érezhető jó tanácsokkal, hogy máskor ne legyen olyan gyermek. Hátha most egy tanító hatvan-nyolcvan vagy még több tanítványa elkezd csintalankodni, akkor is azt mondja rá: még gyermek? Igaz, ismertem egy kollégát, ki szinte ily tulhumanisztikusan nevelte a gyermekeket s ezek annyira megkedvelték e dolgot, hogy az ő jelenlétében keresztül kasul ugráltak a padokon, futósdit játszottak, tótágast állottak az osztályban! És az eredmény? Arról jobb ha nem szólunk. De folytassuk tovább az ő szavaival: „Az ilyen kemény fejű mesterek nem fognak addig a tanításhoz, míg esend nincs; (már nem tudom az-e a keményebb fejű, ki így cselekszik, vagy az aki ezt nem bírja felfogni; ennek megítélését józan eszű tanító társaimra bízom,) mivel pedig a csend sem lesz úgy magától, (végre egy okos megjegyzés) megcsinálják ok azt rövid uton.“ (Es ez helyes, ha a szóbeli intés nem használ!) Vajjon nem volna-e jobb másképen csinálni a dolgot: megkezdeni a tanítást s úgy folytatni,

hogy önkéntelenül esendesüljön le a feleségő gyermek sereg? Nem bizony, mert ha szépen esendesen beszél, akkor a gyermek-zsivajban hangja nem hallatszik és a gyermekek úgy sem értvén semmit, tovább folytatnák a lármát, vagy pedig hangosan beszélne, ami meg egészségének volna ártalmára. De van ennek még egy más rossz oldala is, t. i. ha látja a gyermek, hogy tanítója valamit magyaráz, anélkül, hogy neki oda kelljen figyelnie, bizony nem hagyja abba mondókáját, hanem folytatja, s így aztán akár az egész idő alatt kölcsönösen beszélgethetnek a gyermekek együtt és a tanító nekik, de a nélkül, hogy egymásra hederitenek Tudom jól, hogy E. úgy gondolja, hogy a legnagyobb zajban is elkezdünk valami nagyon érdekeset beszélni, de hát ki hallja azt? És hol marad a tanító tekintély? Szolgája ő a gyermekeknek, kik ha akarják meghallgatják, ha nem, hát nem? A gyermek osztja a kegyelmet, hogy mert tanítója szépet mesélt, hát meghallgatja? Es ha olyat kell tanítani, minek sehogysz sem lehet érdeket kölcsönözni, hát azt egyszerűen nem hallgatja? De már ebből nem kérünk.

Tudom, hogy a csintalankodást a pajkosság követi, ez meg a rakoncátlanlankodásnak a szülő anyja; nem pártolom tehát a csintalanságot, csak mentem, nem védem, csak elnézést követelek részére.“ Ez aztán mégis fölülmulhatlan jámborság! Beismerni azt, hogy tudja mikép lesz a csintalanságból fokont a rakoncátlanlankodás (ha csak itt megállna, de ez még tovább is fokozódik) és a helyett, hogy beismerné, hogy csirájában kell a hibát gyógyítani, előáll nagy gangosan hogy: elnézést követelek érte. Hisz így a rakoncátlanlankodást erőszakkal akarja előidézni. Ez épen olyan mintha valaki azt mondaná: tudom, hogy a meghűlést betegség követi, ez pedig a sirba vezethet, ennél fogva menjünk mindig mezitláb, hogy meghűlhessünk. De hát ha már a csintalankodás rakoncátlansággá fajult, azt hogy akarja E. gyógyítani? Arról már nagy bőlesen hallgat; ügylátszik azt a kemény fejűkre hagyja!

„Természetes jó fegyelmezés mellett a csintalanság marad csintalanság, (azt elhiszem jó fegyelmezés mellett, de nem olyant értek mint E.) mely lassan és fokozatosan visszavonul az éréssel járó komolyodás és nyugalom elől?“ Csak az a baj, hogy az elemi iskolában nem érjük meg a gyermek érést, amennyiben mindenki tudja, hogy 18 éves korában sines annyira az ifju, hogy komoly nyugodt- és érettnek lenne mondható.

Eredeti szerzőnek a következő mondása is: „szívesebb vagyok a gyermekszeregnék köztársasági elnöke, mint lennék despotája.“ Ez a hasonlat nagyon is sántikál, mert egyrészt a köztársasági elnök a polgárok képviselői vagy egyenesen ezek által választatik, az ő gyermekei pedig nem választották őt meg, és ha ezekre bizzuk, akkor biztosan inkább az erdőt, rétet választják meg játszó helyül, semhogy az iskolába járjanak az ő elnöke alatt; másrészt köztársaság csak ott létezhetik, a hol a nép már eléggé érett is, a gyermekek pedig sokkal érettebbek semhogy ilyen állapot az iskolá-

szemben. 3. Szűnjék meg a tandíj fizetés körül a népnek a tanítóval való mindennemű közvetlen érintkezése. — Én nem lévén ilyen helyzetben, nem merek hozzászólni.

A nyugdíj élvezetre tényleges működésben eltöltött 30 esztendő tart elégségesnek. Aláírjuk.

Felhozza végül a tanító egyesületét. Szemükre hányja, hogy főképp önmaguk fejlesztését tekintik czélnak, mert a tanügy csak akkor virágozhatik fel, ha — úgymond — az egyesületek nem öncézelt szolgáló egyedek maradnak, hanem életereivé lesznek annak a nagy testnek, melynek neve: a nemzet-tanítás és nevelés ügye. Erre nézve javaslatokkal is lép fel, melyek elfogadhatók.

Látható az előadottakból, hogy az Emlékirat szerzője, az egy államosításon kívül, egészséges eszmékkel rendelkezik, amelyeket bárki közülünk magáévá tehet. Reméljük is, hogy a felhozott, s a tanügy életére befolyásos kérdések az egyetemes gyűlésen tárgyalatni és a miniszterium vagy a képviselőház elé terjesztetni fognak. Ha első kérdésünkre nem is nyerünk talán meghallgattatást, újítsuk meg azt másodszor, harmadszor és annyiszor, míg eredményt látunk. Meg van írva: „KérjeteK és adatik nektek.“

Kérünk egyrészt magunk számára, másrészt és főképpen a tanügy javára. Nincs ok amiért meg nem hallgattatnánk. Mert aki a tanügy emelkedését és virágzását nem óhajtja, az jó hazafi nem lehet.

ságra, mint a felnőtteknek, de azt hiszik kérem, hogy talán a gyermeknek multság a korcsmázás? Igen, azzá lesz neki, ha arra neveljük és elszoktatjuk őt a gyermekhez való szórakozásoktól. A korai korcsmázás teszi, hogy ninesenek ifjaink, hanem subanczaink, ninesenek hajadonaink hanem leányszemélyeink.

Elviszik a gyerekeket korcsmákba s a tanítóra bizzák, hogy az az iskolában javítsa meg őt, míg ott van. De én azon kezdem hogy az estezéshez vagy pláne éjjeli korcsmázáshoz szoktatott gyerek nines soha az iskolában. Es tetszik érteni, soha! Mert ha testileg ott is ül, lelke, esze máshol kalandoz, korához nem való társaságokra, multságokra gondol vagy éjjelezéstől fáradtan hunyja be szemeit s kisebb gondja is nagyobb annál, mint-hogy a tanítóra vigyázzon, a mire első sorban saját szülei tanították, kik segítenek neki azt tenni, amit a tanító és iskola tilt.

Igy tartozik ez a dolog a paedagogusokhoz. A szülőkön áll, hogy ne tartozzék. Korcsma és iskola együtt abszurdum; nem is együtt említeni való s nem emlitenők együtt, ha korunkban abszurdumok nem történének. A paedagogus nem huz mindent a maga zsinórjára, csak azt, amit mások — elég helytelenül — hozzákötöttek.

Mosonyi.

Az irányadó körök jó hazafiaknak mondják magukat, mutassák meg kéréseink teljesítése által, hogy valóban azok.

Pesti.

A vessző és a bot.

(Vége.)

„Hogy a gyermek nem akar tudni, nem létezik; a tudás vágya kitörülhetlenül bele van vésvé minden ember lelkébe.“ Ugyebár csak a tanító lelkébe nem? Az, ugyebár nem vágyik tudni, hogy mikép lehetne az iskolai életet kellemesebbé tenni? Vagy azt hiszi, hogy a büntetést a tanító talán mulatságból teszi? Akkor vagy nem ismeri a tanítóságot, vagy nem akarja ismerni! De mert a tanítóság látja, hogy ha eredményesen akar a pályán működni, a büntetés elkerülhetlen, azért és csak azért használja.

„Ha a tanító azt tapasztalja, hogy a gyermek nem figyel, nem tanul, nem botra, hanem önkritikára és megfigyelésre van szüksége. Ha a tagadhatatlanul beteges jelenség általános, a tanító az oka, tanítása tűz és élet nélkül való gépiesség, melylyel érdeklődést kelteni, a figyelmet s ezzel a sikert biztosítani nem tudja.“ Ej, ej, de nagy sulykot dobott el E uram. Mikor ezt a két mondatot elolvastam, meghököltem és megint megnéztem, hogy igazán tanító írta-e ezt? Mert ha egy egyetemi tanár írja, ki tantárgyát csak előadja, anélkül, hogy azzal gondolna, hogy hallgatói értik-e vagy sem, azt érteném, de hogy ezt elemi tanító írja, az a botrányig nevetséges. Csak nem akarja talán velünk elhíttetni azt, hogy az elemi tanító folyton csak a k magyaráz, vagy azt hogy egy dolgot ötvenszer magyarázson s azt is mindig más és más érdekesnél érdekesebb alakban? Hisz akkor a gyermek szóhoz sem jutna és megnémulna, pedig nem azért járatták az iskolába, hogy néma legyen, hanem hogy gondolatait kifejezni tudja, azt pedig nem akkor tanulja, ha tanítója akármilyen szépen, de folytonosan beszél, hanem ha ő maga akármilyen gyatrán is, de gyakrabban beszélhet. Csak nem akarja velünk elhíttetni, hogy nem tudja a tanítás azt az alapszabályát, hogy a magyarázottnak ki kell kérdezni a gyermektől, amennyire lehetséges mindegyiktől hogy meggyőződjk a tanító, hogy vajlon megértették-e, jól felfogták-e? És hogy bizonyos idő múlva a már tanultakat megint ki kell kérdezni, hogy emlékező tehetségüket ismét felrázza és a képzeteket felfrissítse? Az elemi iskolákban a magyarázás, tanítás vagy akár-hogy akarják nevezni nem vesznek és nem vehetnek többet igénybe, mint mondjuk az iskolai év negyedrészt, sőt némely osztályban még annyit sem, a többit a gyakorlásra kell fordítani. És ez a többi rész, ez a legnehezebb. Itt kell megmutatni, hogy mi a fegyelem; itt kell a szigor, hogy a tanító egyes gyermekekkel lévén elfoglalva — ne háborgattassék mások pajkossága által. Tudom azt jól, hogy a gyermekek figyelmét le kell kötni az által, hogy előbb jön a kérdés és azután a felelő neve. De hát ha a gyermek tudja, hogy nem lesz bántódása, minek figyeljen oda? Azt mondja a jobb tanuló, már ugyis tudom, amit a tanító ur kérdez,

a hanyag pedig azt, hogy hisz úgy sem tudom! Hát még ahol idegen ajku tanulók vannak, és azoknak a haza édes nyelvét gyakorlatból kell megtanulniok s velük egyes szavakat, mondatokat egyenkint végig kell mondatni, ott hogy akarja élnékíteni a tanítást? Hogy fogja ott rábírní a gyermeket, hogy a reá nézve nehéz dolgon türelemmel essék át? Vagy nem hiszi, hogy itt is a szigorú fegyelem a legalkalmasabb eszköz? Nagyon szép az a mondás, hogy a tanítás legyen tűz és élettel teli, hogy felkeltse a gyermekekben az érdeklődést; Csakhogy, kérem, a gyermekek érzéki élete nem nagyon tág, fogalmai szűk körűek és így az érdekesség nagyon kis téren mozoghat, és hamindig azt hajhászszuk, ismétlésbe esünk, mi megint nem érdekes, sőt a gyermek előtt unalmassá is válhatik. Különben a ki hiszi, hogy csupán tanítás által is elérhető siker a népiskolában próbálja meg és ha sikerül, tegyen közzé egy nyilatkozatot, hogy E. J.-től is tanult valamit. A gyengébb gyermekekről megjegyzi, hogy ezektől nem kell annyit kívánni, mint a legtehetségesebbektől. Ez nagyon naiv megjegyzés, szót sem érdemel, de tovább folytatja: „Az ily gyengék részére a legjobban értékesíthető a tanítás előtti idő.“ Hát E. J. ezt is megteszi? Akkor kalapot emelek előtte, de egy pár év előtt, mint biztos forrásból hallottam a legkevésbé sem volt eszeágában.

Ezután áttér szerző a 2. pontra, mely szól a csintalanságról és megjegyzi, hogy ez egyik legjellemzőbb vonása a gyermeki kornak Tudja ezt a legprimitívebb műveltségű szüle is és e tudásának ad kifejezést nyugodt lelki állapotában, midőn így menti a gyermek csintalanságból származó apróbb hibáit: „még gyermek!“ Csodálatos, hogy ez a két egyszerű, okos szó, annyi paedagogusnak nem fér a fejébe! Én ezen egy csöppet sem csodálkozom, mert az a legprimitívebb szülő is ezt csak a maga gyermekéről mondja és a máséról pedig hogy: ejnye, de vásott kölyök! Es hogy ha E. ezen példás szülője kárt vall gyermeke csintalansága következtében, akkor bizony az sem mondja: még gyermek! hanem hatalmasan ellátja érezhető jó tanácsokkal, hogy máskor ne legyen olyan gyermek. Hátha most egy tanító hatvan-nyolcvan vagy még több tanítványa elkezd csintalankodni, akkor is azt mondja rá: még gyermek? Igaz, ismertem egy kollégát, ki szinte ily tulhumanisztikusan nevelte a gyermekeket s ezek annyira megkedvelték e dolgot, hogy az ő jelenlétében keresztül kasul ugráltak a padokon, futósdit játszottak, tótágast állottak az osztályban! És az eredmény? Arról jobb ha nem szólunk. De folytassuk tovább az ő szavaival: „Az ilyen kemény fejű mesterek nem fognak addig a tanításhoz, míg esend nincs; (már nem tudom az-e a keményebb fejű, ki így cselekszik, vagy az aki ezt nem bírja felfogni; ennek megítélését józan eszű tanító társaimra bízom,) mivel pedig a esend sem lesz úgy magától, (végre egy okos megjegyzés) megcsinálják ok azt rövid uton.“ (Es ez helyes, ha a szóbeli intés nem használ!) Vajjon nem volna-e jobb másképen csinálni a dolgot: megkezdeni a tanítást s úgy folytatni,

hogy önkéntelenül esendesüljön le a fecsegő gyermek sereg? Nem bizony, mert ha szépen esendesen beszél, akkor a gyermek-zsivajban hangja nem hallatszik és a gyermekek úgy sem értvén semmit, tovább folytatnák a lármát, vagy pedig hangosan beszélne, ami meg egészségének volna ártalmára. De van ennek még egy más rossz oldala is, t. i. ha látja a gyermek, hogy tanítója valamit magyaráz, anélkül, hogy neki oda kelljen figyelnie, bizony nem hagyja abba mondókáját, hanem folytatja, s így aztán akár az egész idő alatt kölesőnösen beszélgethetnek a gyermekek együtt és a tanító nekik, de a nélkül, hogy egymásra hederitenek. Tudom jól, hogy E. úgy gondolja, hogy a legnagyobb zajban is elkezdünk valami nagyon érdekeset beszélni, de hát ki hallja azt? Es hol marad a tanítói tekintély? Szolgája ő a gyermekeknek, kik ha akarják meghallgatják, ha nem, hát nem? A gyermek osztja a kegyelmet, hogy mert tanítója szépet mesélt, hát meghallgatja? Es ha olyat kell tanítani, minek sehogy sem lehet érdeket kölesőnözni, hát azt egyszerűen nem hallgatja? De már ebből nem kérünk.

„Tudom, hogy a csintalankodást a pajkosság követi, ez meg a rakoncátlankodásnak a szülő anyja; nem pártolom tehát a csintalanságot, csak mentem, nem védem, csak elnézést követelek részére.“ Ez aztán mégis fölülmulhatlan jámborság! Beismerni azt, hogy tudja mikép lesz a csintalanságból fokont az erkölcslankodás (ha csak itt megállna, de ez még tovább is fokozódik) és a helyett, hogy beismerné, hogy csirájában kell a hibát gyógyítani, előáll nagy gangosan hogy: elnézést követelek érte. Hisz így a rakoncátlankodást erőszakkal akarja előidézni. Ez épen olyan mintha valaki azt mondaná: tudom, hogy a meghülést betegség követi, ez pedig a sirba vezethet, ennél fogva menjünk mindig mezitláb, hogy meghülhessünk. De hát ha már a csintalankodás rakoncátlansággá fajult, azt hogy akarja E. gyógyítani? Arról már nagy bölesen hallgat; ügylátszik azt a kemény fejűkre hagyja!

„Természetes jó fegyelmezés mellett a csintalanság marad csintalanság, (azt elhiszem jó fegyelmezés mellett, de nem olyant értek mint E.) mely lassan és fokozatosan visszavonul az éressel járó komolyodás és nyugalom elől?“ Csak az a baj, hogy az elemi iskolában nem érjük meg a gyermek érést, amennyiben mindenki tudja, hogy 18 éves korában sines annyira az ifju, hogy komoly nyugodt- és érettnnek lenne mondható.

Eredeti szerzőnek a következő mondása is: „szivesebb vagyok a gyermekcseregnek köztársasági elnöke, mint lennék despotája.“ Ez a hasonlat nagyon is sántikál, mert egyrészt a köztársasági elnök a polgárok képviselői vagy egyesenes ezek által választatik, az ő gyermekei pedig nem választották őt meg, és ha ezekre bizzuk, akkor biztosan inkább az erdőt, rétet választják meg játszó helyül, semhogy az iskolába járjanak az ő elnöklete alatt; másrészt köztársaság csak ott létezhetik, a hol a nép már eléggé érett is, a gyermekek pedig sokkal éretlenebbek semhogy ilyen állapot az iskolá-

lában létezhetnék. Különben E., ki nagyon tanulmányozta a neveléstörténetet, tudhatná, hogy azt már Trozendorf is megpróbálta, de bizony nem jól sikerült, mert ezt a formáját az iskolának megint a sutba vetették. A despota szót pedig tanítóinkra alkalmazni, vastag gorombaság. Ha E. hazai tanítóságunkra azt a szót használja, vagy nem érti a szó valódi értelmét, vagy nem ismeri collegáit Mindkét esetben feleslegesnek találók többet mondani.

Ezután következik a 3. pont: erkölcsi fogvatkozás ezim alatt és itt csak a következő mondatra akarok reflektálni: „A gyermek valódi erkölcsi fogvatkozásainak három főforrása van: 1. az öröklés, 2. a családi kör, 3. a tanító!!!“ Az első kétőt én összefoglalnám és lenne belőle egy pont, második pontnak pedig a pajtásokat tenném. De mit szóljak a karmadikról? Azt, hogy E. nem azért E., hogy minden hibát nem a tanítóra kenjen! Igenis, a tanító is lehet főforrása, de csak olyan, a ki a kis hibát megengedi addig nőni, a mikor már nem lehet orvosolni, és nem a csekélysegeket akarja nyesegetni. Különben már ezikke elején határozottan kijelenti, hogy a verést nem tartja természetesen büntetésnek. De én ebben az isteni tanítót Jézus Krisztust veszem példányképül ki pedig a legszelidebb tanító volt, a bűnösöknek szelid szavakban ígérte meg a boesánatot, de azért midőn látta, hogy Isten házáat megbecstelenítik, korbácsot vett kezébe és úgy hajtotta ki a pénzváltokat a templom előcsarnokából. Az iskola sem egyéb, mint a templom előcsarnoka s innen is ki kell irtani a rossz személyeket, hibákat, bűnöket, ha másképp nem, hát korbácsosul. Megmutatta az által azt is, hogy ily gonosz üzérkedések még isteni természetét is mennyire felingerelték és mi gyarló emberek többet kaptunk a türelemből? Nálunk ez vétek számba megy? Az nem lehet. A jogos büntetés szerintem mindig megengedhető és nagyobb hasznot hajt, mint az elnézés.

Nem akarom a nyájas olvasó türelmét tovább igénybe venni, csak azt kívánom még megjegyezni hogy E. J. e művét mondatról mondatra lehetne megzafolni, de nem vállalkozom ily hálátlan munkára, mert szerzőt tévelygéseiről úgy sem lehet meggyőzni, a ki pedig olvassa, úgy is látja a hibákat s így csak a főbb pontokra reflektáltam. Csak még egyre kérem t. collegáimat, hogy velem együtt gyakrabban foháskodjanak fel az Úrhoz: A jó barátoktól ments meg Uram minket, ellenségeink ellen majd magunk védekezünk!

Várnay.

Válasz a „Tiltakozás“-ra.

Audiatu et altera pars.

A Népnevelő 18. számában tetszett valakinek a fenti ezim alatt fegyvert fogni a kántortanítók jogainak védelmére. Nagyon szép! S véleményünk az, hogy midőn valaki ily nemes dolgot eszelepszik, kár neki a névtelenség köpenyegébe burkolóznia; mert sokan kérdezni fogják a Szentírással: kiesoda ő és dicsérni fogjuk? Mi azonban nem kérdezzük kiesoda ő? sőt nem is dicsérjük; mert — hogy

saját szavait idézzük — „a népnevelés felvirágoztatása céljából“ valótlanságokat állít. Annyit azonban megengedünk, hogy nem saját rosszakaratából teszi ezt, hanem sugalmazója rosszakaratából, ki által kár volt hagynia magát félrevezettetni.

Tisztelt ezikkiró uram! Hiába provokál minket, hogy védjük állításaival szemben az érdemes vádlottakat, — nem szorultak ők védelmünkre! Minthogy azonban ugylátszik kíváncsi egyet mást megtudni: tudja meg a következőket.

1. Jogtalanul támadja a y . . . i iskolaszéket; mert a fennforgó ügyben a visitationak újbóli megalapítását nem az iskolaszék, hanem az egész hitközség szorgalmazza: teszi ezt pedig azért, mert meg akarja szüntetni az eddig fennállott több rendbeli visszaéléseket s szabálytalanságokat. S ha ön oly jogismerő, idézzen rá paragraphust, mely a hitközséget ettől eltilthatja?

2. Tudja meg, hogy az y . . . i kántor egyházhatalóságilag megerősített okmány alapján, már 1879. óta egy 2-ik segédtanító élelmezésére és fizetésére is kötelezte magát, s ennek fejében a hitközségtől csupán évi 120 frtot kapott. Nem fogja ön azért az egyházi hatóságot megleczkéztetni, hogy a boldogultnak ezt elengedte, s ezt a „törvényteleaséget“ tekintélyével jóváhagyta?

3. Tudja meg, hogy a harangozásért járó kővéket a hitközség azért akarja megszüntetni, mert azokat az előd — ebbeli köteleességét nem teljesítvén — évek során át jogtalanul szedte. De miért hallgatja el ön becses tiltakozásában hogy ezen kévék a felhőelleni harangozásért szedettek? Ön felvilágosult uram, védelmébe veszi a felhő elleni harangozást? Ugy-e itt a garas beszél, a fizika pedig maradjon az iskola falai között. Furesa dolgot biz ez!

4. A visitatio szerint a kántortanító 83 pozsonyi mérő rozstot, mondjuk inkább szemetet kapott, s ezt neki nagy fáradsággal fertálonként kellett beszednie; most pedig a hitközség 100 pozsonyi mérő gabonát proponál, még pedig a plébános indítványára, az előjáróság által átszolgáltatandót. És ön ezt a papnak bűnül rója fel? Hol itt a logika?!

5. A stólában sem akarják a kántort megrövidíteni, mert a hitközség csak azt kívánja, hogy a kántor szorosán tartsa magát a visitatiohoz s a díjlevélhez, ne pedig a szerint szedje a felektől a díjakat, kinek, milyen a dolmánya, gombja? Kár ezt bolygatni! Nem jó szolgálatot tett ön ezikke által valakinek!

Végül megjegyezzük, hogy az y-i kántorválasztási mozgalomból következő szomorú tanulság vonható le: inimiei hominis domesticiei ejus, magyarul: a pap legnagyobb ellensége a kántor.*) Tisztelet a kivételeknek. Mert ha az y-i nép nem volna oly katolikus szellemű, mint a milyen, egyes népnevelő urak a népnevelés nagyobb dicsőségére, már régen fellázították volna papja ellen (???) Szerk.) Csakhogy, Istennek hála, a y-ek ismerik

*) A válasz írójának meg kell engednie, hogy ezt határozottan kétségbe vonhassuk. Szerk.

jótevőjüket; tudják, hogy ők az ő fáradozása folytán menekültek meg adósságtól; tudják hogy ő, a község megkímélése tekintetéből két éven át egy tanítót élelmezett stb. stb.

Czikkiró uram, ne ijessze el a pályázókat, önnek az ugyis mindegy! Vagy talán savanyu a szőlő?*)

Vágpárti.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

— **A Karthausiak Magyarországon.** A magy. tud. akadémia által Oltványi díjjal jutalmazott pályamű. Irta Dedek Crescens Lajos. Előszóval ellátta Fraknói Vilmos. Szerző saját kiadására 2 frt. — Felmentve érezzük magunkat jelen mű megírásától, midőn a tudományok első fóruma az akadémia így nyilatkozik róla: alaposan és helyes ítélettel van kidolgozva s abszolút tudományos munkának tekinthető. Fraknói pedig így ír: a magyar monasterologiai munkák sorában a legelső, mely a történetírás mai igényeinek megfelel; amennyiben széles kiterjedésű eredeti forrástanulmányokon alapszik, és tárgyát beilleszti úgy az egyetemes egyháztörténelem, mint a hazai köztörténelem keretébe. — Nem marad más hátra, mint hogy t. olvasóink figyelmébe legmelegebben ajánljuk, megjegyezvén, hogy e diszes, kitűnő rajzokkal ellátott műhöz pompás stilszerű bekötési táblák is kaphatók 1 frtjával, melyek vmint maga a mű a „Szent István” kath. müintézetben (Budapest Ujvilág u. 13.) rendelhető meg.

— **Elemi katheizmus magyarázata** dr. Schmitt Jakab Deharbe-féle kátémagyarázatából fordítva, ill. az esztergomi érseki megyében elfogadott kátéhoz idomítva a sz. Istvánról címzett esztergomi papnevelde magyar egyház-irodalmi iskolája által. III. jav. kiadás, ára füzve 1 frt 20, kötve 1 frt 60. Semmi sem bizonyítja jobban e munka célszerűségét és hasznos, mondhatni szükséges voltát, mint azon körülmény, hogy aránylag nem hosszú idő alatt harmadik kiadását érte. A bitoktatással foglalkozóknak melegen ajánljuk ezen segédkönyvet, mely nagyfontosságú tisztok teljesítésében nekik hathatós támogatást nyújt. — Megrendelhető, Buzarovits Gusztávnál Esztergomban.

— **A Szent Család képes népnaptára** az 1890. évre. Szerk. és kiadja két pécsmegyei plébános. VII. évfolyam. Ara 30 kr. Megrendelhető a bpesti sz. István müintézetben. A sok rossz naptár ellensúlyozása céljából a nép között való legszélesebb terjesztésre kiválóan alkalmas, korrekt és érdekes tartalma folytán.

— **Tanítók zsebnaptára** az 1890. évre Szerkeszti György Aladár. 15 évfolyam. Légrády testvérek kiadása Budapesten (Nádor u. 7. sz.) — E naptárt, mely igen sok érdekes tanügyi dolgot tartalmaz, előnyösen használhatják a tanító urak. Megjegyezzük, hogy a Nyitrán megjelenő Felsőmagyarországi Nemzetőr a nevezetesebb tanügyi lapok között foglal helyet, holott csak mellékesen foglalkozik tanügygyel, míg a kath. tanügyi lapok egyáltalában nem

*) Az audiatur et altera pars elvnek hódolva közöltük e választ, bár az egészen előmlő hang ellen kifogásunk van. — A tiltakozás beküldőjének nyitva áll a tér a viszonyválaszra. Szerk.

tekintetnek tanügyi lapoknak. — Igazi szabadelvű fel fogás. Ara 1 frt 20 kr, bérmentes küldéssel 1 frt 30 kr.

— **Zemepisná knizsocska.** Napisał Iván Györffy. Ara 10 kr. 7. kiadás. — **Dejepis u horskej krajiny.** U. a. szerzőtől. Ara 10 kr. 6. kiadás. Buzarovits Gusztáv jőnevű könyvkereskedő kiadásában Esztergomban. — E két tankönyveske a legújabb tanterv értelmében van átdolgozva. A „Zemepis” a szülőföld és község ismertetéséből indul ki s a népiskola anyagát öleli fel fokozatos tanmenetben; a „Dejepis” világtörténelmi részzel bővített s a fősúly a jellemképző életrajzokra van fektetve. Az átdolgozást egy jőnevű hazai tót író eszközölte, akinek szakavatottsága, nemkülönben a nagy gondnal eszközölt szedés, a munkák correctségéről kezeskednek.

— **A Jó Pásztor** egyh. szón. folyóirat szerkesztését, melyet eddig Hajóssy Gy. K. szerkesztett, az előnyösen ismert polemikus író Lepsenyi Miklós vette át. Előfizetési ára 4 frt. Megrendelhető a szerkesztőnél Pozsonyban. — Felesleges ajánlanunk a lelkeskedő papság figyelmébe.

— **Értesítő.** A szatmármegyei „Irodalmi Kör” közlönye. 1. szám Szerkesztő: Sarmaságh Géza. Feladata: az ir. kör központja és vidéki tagjai között az állandó összeköttetést fenntartani s ez által a kör céljának elérését megkönnyíteni. A tagoknak díjtalanul küldik.

— **Bende Imre** bbányai püspök szép, általános tetszésben részesült beszéde a tanítói hivatás fenntartásáról, a melyből néhány részletet közöltünk, külön füzetben is megjelent.

— **Dr. Kiss János,** a Sz.-István-Társulat igazgatója, a Bölcséleti folyóirat szerkesztője 1890 elejével „Hittudományi folyóirat” címmel hittudományi közlönyt indít meg. Célja: A kath. hittudomány művelése. Tárgyak: A szent-írasi tudományok, a keleti nyelvek szakszerű művelésének mellőzésével. Az alapvető hittudomány, a hitvédelem, az összehasonlító vallástudomány vagy a vallások története. Agazatos hittan. Erkölcsstan. Egyházjog. Egyház-történelem és ékesszólástan. — Évenként összesen 40 iv terjedelemben 4 füzet fog megjelenni. Ara 5 frt vagy megf. számú sa rum elvégzése. Egy füzet ára 1 frt 50 kr.

— **A magyar közmondások könyve** ez munka szerző-kiadója lapunk utján tudatja a t. olvasó közönséggel, miszerint műve befejezéséhez közeledik. Miután Szirmay, Dugonics (1. kötet), Ballagi, Erdélyi, Pelkó, Margalics, Lehoczky, Wiegand-Czanyuga és Szvorényi szorosán ily tárgy munkáit e művéhez forrásul már használta, most arra kéri lapunk t. olvasóit, hogy az esetleg birtokukban lévő hasonló tartalmu magyar műveket — nevezetesen Dugonics 2-ik kötetét, Kovács Pál és Noszkó Alajos könyvét — ideiglenesen használatára, — valamint a vidékünkön gyűjtött magyar közmondásokat és példabeszédeket f. évi nov. végeig — hozzá beküldeni sziveskedjenek. Műve 1890. elején hagyja el a sajtót s — előre nem látott nagy terjedelme 40—450 lap) s az ez által keletkező nagy nyomda-költség miatt — nem mint az előbbi főlhívásban jelezve volt (1 frt), hanem 1 frt 50 krért rendelhető meg. Az előfizetés vagy elő-előjegyzés pedig legkésőbb f. évi decz. 31. eszközendő, mely időn tul csakis 2 frt bolti áron rendelhető meg a mű. Czim: Sirisaka Andor. Pécssett.

— **Rózsavölgyi és Társa** es. és kir. udvari zeneműkereskedés kiadásában Budapesten megjelent: **Nagy-Dobosi Emlék** eredeti Idyll. Zongorára szerző **Siposs Antal** Ára 2 frt. — **Ujbimbók** (8 eredeti magyar dal) zongorára és énekhangra szerző **Lányi Ernő**. Ára 1 frt 50 kr.

VEGYESEK.

T. olvasóinknak ismételtlen ajánljuk b. figyelemükbe mult számunkban megjelent „Tanügyi közvélemény“ cz. cikkünket és újra kérjük, kegyeskedjenek előfizetéseiket v. megrendeléseiket minél előbb megtenni.

Előfizetési ár:

Egész évre	4 frt.
Fél évre	2 frt.
Negyed évre	1 frt

vagy megfelelő *sacrum* elvégzése.

Kérjük továbbá lapunkat ismerőseiknek ajánlani, és így annak minél szélesebb körben való elterjedéséhez hozzájárulni.

Iskola büntetés nélkül. Érdekes kísérlet tesznek most a francia iskolákban. A közoktatási miniszter ugyanis az összes iskolákban eltörölte az iskolai büntetéseket, melyeknek ott is főleg két fajtája volt szokásos: a büntetési feladatok és az óra után való elzárás. Ezentúl a büntetést az iskola egészen a szülőkre hagyja. Az eljárás az, hogy minden tanuló egy könyvecskét kap s ebbe minden tanító minden nap bejegyzi a maga megjegyzéseit a gyermeket illetőleg. Ilyen módon a szülők mindig megtudják, hogy gyermekük mit vétett, mert a könyvecskét másnap a szülő aláírásával kell visszahozni az iskolába. A szülőknek kötelessége azután a gyermeket megbüntetni. Az újításnak azzal adják okát a francia *paedagogusok*, hogy egyedül a szülő ismerve igazán a gyermek lelki életét, az a legilletékesebb olyan büntetés kiválasztására, a mely megjavíthatja a hanyag vagy rossz viseletű diákokat — Szép, szép, csak hogy minden tanító mellé segédet is kellene adni, aki a bejegyzéseket eszközöli, mert ha ő magának kell ezt megtennie, akkor minden idejét ez veszi igénybe s nem marad belőle a tanításra. — Erőszakolt humanizmus ez, semmi egyéb, mely megtermi gyümölcseit!

A pozsonyi kath tanítók német tannyelvű iskolák számára együttesen tankönyveket fognak szerkeszteni. Egyelőre az olvasókönyv szerkesztéséhez fogtak. Ez évben készül el a II. osztályu olvasókönyv magyar és német nyelven egyben. — A tanító testület könnyebb áttekintés céljából rendező- és bíráló bizottságot választott, mely a beküldött olvasmányokat fogja bonczkés alá venni. E bizottság tagjai: **Mihalicska János** tanító, **Krammer Paula** igazg. tanítónő, **Liebleitner János** és **Schlik József** igazg. tanítók, **Szmlík Ede** tanító és **Zelliger Arnold** igazg. tanító. Gratulálunk előre is a pozsonyi tevékeny tanítóknak, remélve, hogy közös erővel jó tankönyvekkel fogják ellátni iskoláikat!

Bende Imre bbányai püspök ur ő méltóságánál, névnapja alkalmából (nov. 5.), az egyházmegyei tanítók is tiszteltek **Buncsek Gusztáv**, **Bielek Antal** és **Záborszky Lajos** tanítók képviselőiben és **Chrászték Mihály** esperes-plébános s ker. tanfelügyelővel élükön **Bars Sz.-Kereszten**. **Buncsek Gusztáv** b.-sz.-kereszt tanító a köv. szavakkal köszönté fel ő Méltóságát: Méltóságos püspök ur! Kegyes atyánk s főpásztorunk! Kimondhatatlan nagy örömet szerez és nyújt ezen ünnepélyes nap és alkalom, a midőn ujonnan szerencsések lehetünk Méltóságodnak ugy a magunk, valamint egész egyházmegyénk tanítósága nevében, nem csak legalázatosabb hódolatunk és odaadásunkat nyilvánítani, de egyuttal legmélyebb és legforróbb üdvkivánataink érzelmeit kifejezhetni. — Öltalmazza meg az isteni gondviselés Méltóságod drága életét, mely emberszeretet és valódi érdemek által drága hazánkban magát annyira megkülönböztette, anyaszentegyházunk és drága hazánk díszére és a tanítóság örömére!! Hallgassa meg az Isten könyörgéseinket, és tökéletes boldogsággal teljes áldással ajándékozza meg Méltóságod messzeterjedő napjait. — Midőn ezeket kijelentjük, fogadjuk, hogy Méltóságod iránt, mélyen érző sziveink folytonosan szakadatlanul nemes kívánalmakkal lesznek megtelve. Magunkat Méltóságod kegyeibe jövőre is legalázatosabban ajánljuk. Eljen!! — **Ó méltóság** a mézédés ajkáról ezen választ kaptuk: Nagy örömmre szolgál, hogy önök kedves tanítóim szívélyes kívánalmaik kifejezésére nátam megjelentek, mivel én ismerve a tanítói kötelességek teljesítése körüli nehézséget, mindig szivemen hordom saranyu sorsukat. Nagyon tiszteltem a tanítói kart, és tisztelni is fogom addig, míg drága hazánk felvirágoztatására törekedni fognak, és eltekintve a nemzetiséget, mert én a mint szeretem saját anyanyelvemet ugy nem veszem rossz néven ha más is azt szereti, legyen az tót, német vagy bár milyen más nyelv, csak meg ne feledkezzék, hogy drága hazánk fia — tanulja a hazai nyelvet, legyen földjének hü fia, vele érezzen, ueki és érte éljen. — Adjon az ur Isten önöknek erőt, hogy ezen szellemben nüködhessenek! Ezek után főt. **Chrászték Mihály** ur az ujonnan megválasztott tanítót **Bielek Antalt**, volt visnyói kántortanítót bemutatta ő méltóságának. Az ebéd alatti felköszöntések között **Záborszky Lajos** felső zsdányi ktanító a tanítók nevében mondott felköszöntőt. — Ebéd után az elfelejthetetlen kedves nap emlékével szívünkben azon fohással hagytuk el a kedves házat, áldja meg az Ég igen sok évvel az érényekben gazdag jószívü püspököt alattvalói jólétének előmozdítására és a haza díszére!! **Bars Sz.-Kereszt.** **Bi-Elek.**

Szerkesztői telefon.

B. J. Soraiban kifejezett toborzás ne maradjon csak a papiron, hanem valósuljon is meg. Néhány nap mulva magánlevelet írunk. — „Csend legyen!“ — „Az egészségtan tanítása népiskoláinkban 40 év előtt.“ — „Néhány szó az önérzet ápolásáról.“ — „A jó tanító tizenkét érénye.“ — „A gyermek foglalkoztatása játék által.“ — „Családi viszonyok hatása a nevelésre.“ — „Néhány szó a gyermekek rombolási kedvéről.“ — „A szülőkhoz gyermekeik érdekében“ — megérkeztek; és részben még ezen, részben a jövő évben látnak napvilágot. — **X. Y.** Nem kell félni, bátoré a világ!

LAMPEL ROBERT Wodianer F. és Fiai

császári és királyi udvari könyvkereskedés kiadásában

Budapest, VI. kerület, **Andrássy-ut 21. sz. a.**

megjelent és a nagyméltóságú magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszterium által általánosan
- véglegesen - engedélyezett tankönyveknek

osztályok szerint rendezett jegyzéke:

		Az által. min. eng. száma.
I. osztály.		
<i>Faludi J.—Szép J.</i> Magyar ABC. és olvasókönyv, ára kötve	20 kr.	17358—1888.
<i>Faludi J.—Szép J.</i> Német ABC és olvasókönyv. ára kötve	32 kr.	17358—1888
II. osztály.		
<i>Magyar Nemzeti Olvasókönyv</i> , a II. osztály számára, ára kötve	34 kr.	17358—1888.
<i>Faludi J. Szép J.</i> Német ABC és Olvasókönyv, ára kötve	32 kr.	17358—1888.
<i>Belicza J.</i> Magyar nyelvtani kézikönyv I. füzet a II. osztály sz	15 kr.	17358—1888.
<i>Faludi (Fuchs) J.</i> Számvetési gyakorlókönyv. I. füzet, a II-dik osztály számára, ára kötve	15 kr.	14539—1889.
III. osztály.		
<i>Magyar Nemzeti olvasókönyv</i> a III. oszt. számára, ára kötve	40 kr.	17358—1888.
<i>Faludi J. Szép J.</i> Német Olvasókönyv. II. kötet, ára kötve	40 kr.	17358—1888.
<i>Belicza J.</i> Magyar nyelvtani kézikönyv. II. füzet, a III. oszt. számára	20 kr.	17358—1888.
<i>Faludi (Fuchs) J.</i> Számvetési gyakorlókönyv. II. füzet, a III. osztály számára, ára kötve	18 kr.	14539—1889.
<i>Hatsék Ignác</i> Magyarország megyei térképeiből 20 vagy 30 kr.	30 kr.	14596—1879.
<i>Hatsék Ignác</i> Magyarország térképe a legújabb megyei beosztás szerint.	20 kr.	17358—1888.
Minden megye külön színnel színezve, ára	20 kr.	17358—1888.
<i>Dobóczy L.</i> Gazdasági és kertészeti füzetek I., az elemi fiúiskolák III. és IV. osztály számára	18 kr.	4068—1885.
<i>Dobóczy L.</i> Gazdasági és kertészeti füzetek III., az elemi leányiskolák III. és IV. osztály számára.	18 kr.	4068—1885.
IV. osztály.		
<i>Magyar Nemzeti Olvasókönyv</i> , a IV. osztály számára ára kötve	46 kr.	17358—1888.
<i>Faludi J. Szép J.</i> Német Olvasókönyv, III. kötet, ára kötve	48 kr.	17358—1888.
<i>Belicza J.</i> Magyar nyelvtani kézikönyv. III. füzet, a IV. osztály számára	20 kr.	17358—1888.
<i>Faludi (Fuchs) J.</i> Számvetési gyakorlókönyv. III. füzet, a IV. osztály számára, ára kötve	20 kr.	17358—1888.
<i>Kuttner S.</i> Első oktatás a földrajzban, a népiskolák IV., V. és VI. osztálya számára. Teljesen átdolgozta <i>Suppan Vilmos</i> és <i>Laukó Gusztáv</i> , ára kötve	30 kr.	14539—1889.
<i>Schwoicker H. J.</i> Geographie von Ungarn. (Német tannyelv. isk. sz.) ára kötve	40 kr.	17358—1888.
<i>Lange H.—Dr. Cherven Fl.</i> Elemi iskolai atlasz, 2-dik bővített kiadás 13. színezett lapon.	40 kr.	14539—1889
<i>Hatsék I.</i> Magyarország megyei térképei, egy mint a III. osztályban.	14596—1879	
<i>Hatsék I.</i> Magyarország térképei, egy mint a III. osztályban. ára	20 kr.	17358—1888.
<i>Dobóczy L.</i> Gazdasági és kertészeti füzetek, mint a III. osztályban, ára	18 kr.	4068—1885.
<i>Vajda Pöl</i> Szépirási minták magyar és német nyelven egybefűzve	20 kr.	25924—1889.
V. osztály.		
<i>Magyar Nemzeti Olvasókönyv</i> , az V. osztály számára, ára kötve	62 kr.	17358—1888.
<i>Belicza J.</i> Magyar nyelvtani kézikönyv. IV. füzet, az V. és VI. osztály számára, ára	40 kr.	17358—1888.
<i>Spitzer L.</i> Német nyelvgyakorló, ára	20 kr.	17358—1888.
<i>Langraf M.</i> Deutsche Sprachlehre I., ára kötve	36 kr.	17358—1888.
<i>Kuttner S.</i> Első oktatás a Magyarok történetében. Teljesen átdolgozták <i>Suppan V.</i> és <i>Laukó G.</i> , ára kötve	30 kr.	14539—1889.
<i>Mayer M.</i> Rövid Alkotmánytan, ára	16 kr.	17358—1888.
<i>Kuttner S.</i> Első oktatás a földrajzban, A népiskolák IV., V. és VI. oszt. sz. teljesen átdolgozták <i>Suppan V.</i> és <i>Laukó G.</i>	30 kr.	17358—1888.
<i>Kuttner S.</i> Erste ungr. Geschichte. Bearbeitet von <i>V. Suppan</i> . Német tannyelvű iskola számára, ára	30 kr.	19833—1889.
<i>Lange H.—Dr. Cherven Fl.</i> Elemi isk. atlasz. II. kiadás, ára	40 kr.	14539—1889.
<i>Hatsék I.</i> Magyarország térképe mint a IV. osztályban.	20 kr.	17358—1888.
<i>Kuttner S.</i> Kis Természettan. Teljesen átdolgozta <i>Suppan V.</i>	36 kr.	14539—1889.
<i>Kuttner S.</i> Első oktatás a Természettanban. Teljesen átdolgozták <i>Suppan V.</i> és <i>Kozocsa T.</i> , ára kötve	40 kr.	14539—1889.
<i>Vargyas E.</i> Természettan módszeres előadásban, ára kötve	20 kr.	17358—1888.
<i>Kakujay K.</i> Természettan, ára	60 kr.	17358—1888.
<i>Kakujay K.</i> Naturgeschichte, ára	60 kr.	17358—1888.
<i>Dobóczy L.</i> Gazdasági és kertészeti füzetek II., az elemi fiúiskolák VI. és VI. osztálya számára.	4068—1885.	
<i>Dobóczy L.</i> Gazdasági és kertészeti füzetek IV., az elemi leányiskolák V. és VI. osztálya számára.	4068—1885.	
<i>Vajda P.</i> Szépirási minták magyar és német nyelven	20 kr.	25924—1889.
VI. osztály.		
<i>Magyar Nemzeti Olvasókönyv</i> , a VI. osztály számára	62 kr.	17358—1888.
Magyar nyelv, Német nyelv, Magyarok története, Alkotmánytan, Földrajz, Atlasz, Természettan, Természettan, Gazdaságtan és szépirási minták egy mint az V. oszt.	62 kr.	17358—1888.
<i>Vajda P.</i> Szépirási minták magyar és német nyelven	20 kr.	25924—1889.

Megrendelések egy a fenti általánosan engedélyezett tankönyvekre, valamint bárkinél és bárhol megjelent könyvekre és zeneművekre a legpontosabban teljesíttetnek. Teljes könyvjegyzék ingyen és bérmentve.

Az 1885. évi országos kiállításon kitünő munkáért és jó ízlésért a nagy kiállítási éremmel kitüntetve.

Gavora József

egyházi ruhák, szerek, társulati és templomi zászlók müintézete

Budapest, váci-utca 17. szám.

Ajánlja dusan felszerelt
egyházak és kápolnák

berendezéséhez szükséges tárgyait, a legjutányosabb áron a lehető legszebb kivitelben, ugy a római kath. mint a keleti ritus szerint.

Nevezetesen :
miseruhák, Ornatusok,

Régi ruhák ujtását, valamint tüzarányozást és ezüstölést elvállalja és olcsón készíti el. Arany-, ezüst- és selyem-himzések és himzett egyházi ruhák nagy választékban.

Pon ifkáló eszközök, Infulák.

reverendák,
ezimádák,

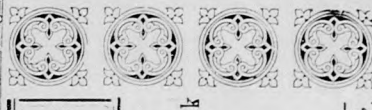
egyházi és társulati lobogók,
szent szobrok,
csillárok, kelyhek,
Monstranciák, stációképek, oltárok,
urkoporsókat,
stb. stb.

Pozdeck József utóda

THURY JÁNOS ÉS FIÁ

első magyar fuvógyár, harang- és érczöntöde, hangfelszerelés és nagy szerkovácóság.

Budapest, külső váci-ut 44. Árjegyzékek és magyarázatok bérmentve.

BUDAPEST,
IV., Egyetem-utca
1. szám.

KÚN DÁNIEL

ajánlja a n. é. közönség becses figyelmébe gazdag berendezésű

ANTIQUÁR-KÖNYVKERESKEDÉSÉT

melyben nagybecsű régiebb művek, valamint a legújabb irodalmi kiadványok mindjárt megjelenésük után ign jutányos áron kaphatók
Magyar irodalmi művek leggazdagabb választéka.
Az akadémiai könyvkiadó vállalat összes kiadványai olcsón megszerezhetők.
Folyóiratok és hírlapok legdúsabb raktára. **Könyvek és könyvtárak megvételnek.**

==== Könyvtárak és egyletek évi számlára vásárolhatnak. ====
Videki megrendelések gyorsan és pontosan elintéztetnek. | Részletes könyvjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve küldetik.

BUDAPEST,
IV., Egyetem-utca
1. szám.

Üvegfestészeti mű-intézet.

Ligeti és Radó

Budapest IV., Papnövelde-utca 6.
Mindenféle mű-üvegfestmények templomok számára, mint: szőnyeg és mozaik ablakok, képes jelenetekkel, vagy anélkül.

Architectur és figurális ablakok

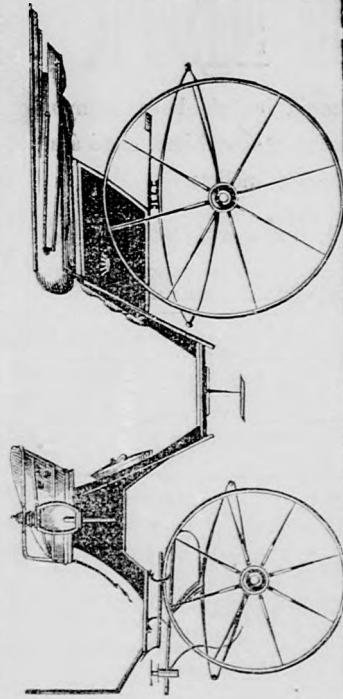
historiai jelenetekkel, modern, antik s minden létező egyházi stíl szerint, kezeség és jótállás mellett készíttetnek és pedig úgy, hogy a megrendelő személyesen is meggyőződhetik a magunk által készített munkálatokról.

Festett salon-ablakok

figurális képekkel és családí cimerekkel. Lépcsőház-ablakok mindenféle kivitelben. Régi üvegfestmények restaurálása és imitálása, valamint égethető festmények és tárgyak égetésre elvállaltatnak.

Részletfizetéseket is elfogadunk.

A munkadíj, a kivitel minősége szerint □ m. kint 8-100 forintig változik, a berakást is beleértve. Tervrajzokat és költségvetést postafordultával küldünk. Az árak utáni tudakozódás alkalmával nagyon kívánatos, hogy a festéssel ellátandó úr magassága és szélessége közöltessék.

ZSIGMONDY KÁROLY

kocsigyártó

Budapest, Muzeum-körút 21. szám.
Gyáskocsik közsegek részére. Árjegyzék ingyen.

Cs. kir. szab. specialista sérvkötőkben. Legújabb találmányu

Osztrák-magyar
szabadalm.
Csász. és királyi

Belga királyi
szabadalom.

Egyoldali 6 frt. Kétoldali 12 frt.

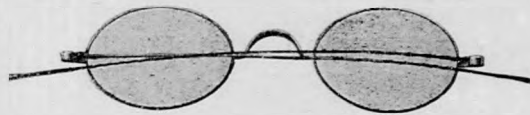
A patenározott Keleti-féle sérvkötő a legújabb híresebb orvosi tekintélyektől legjobbnak van elismerve. Bécsi orvosi szaklap, „Wiener Med. Zeitung” nyilatkozata: „Keleti sérvkötője nem csuszik, pehőtája teljesen idomnato és ennélfogva a legnagyobb sérvet is teljesen beantartja.” — Készítetik legfinomabb angol acél rugóval. Keleti ruganyos (gummi) sérvkötői ejjel is viselhetők, egyoldali 5 frt, kétoldali 10 frt. Izadás elleni védelem és biztonsági övvel 1 frt-al aragább. Minden fajta egyéb sérvkötő, toll nélküli és finom acél rugós 2 frt 50 krtól feljebb.

Suspensorium kötött 50 krtól 1 frt

50 krtól, szarvasbőr frt 1.20-2.50-ig. Ábrák magyarázata: 1. Hátegyenesítő 4 ftől 8 frt-ig. 2. Görcsér (gummi) 3. Kézegyesítő. 4. Műleges kéz. 5. Műlab (amputáltaknak). Megrendeléseket pontosan eszhözöl

KELETI J.

cs. kir. szabadalm. sérvkötő-gyáros
Budapest, Koronaherceg-u. 17. (szervita-tér)

Calderoni és Társa

mű- és tanszer-raktárában

Budapesten, kis-hid-utca 8. sz. a.

kaphatók:

mennyiségtani, természettani, iáttani, légtünettani, delejes, villanyos és vegytani

gépek és készülékek,

népiskolák és köztanodák

számára taneszközök.

Írásbeli megbízások legpontosabban eszközöltetnek.

Mindennemű igazítások a legjutányosabban és leggyorsabban teljesítetnek.

Árjegyzékek kívánatra bérmentesen küldetnek.

Fogak és fogsorok

u. m. kaucuk, vulcanit, celluloid és aranyba foglalt, amerikai zománccfogakat készít olcsó áron kezesség mellett

DICK B. Budapest, VII., kerepesi-ut 12.

A legjobb és legegészségesebb

üditő-ital,

amely mint asztali ital különösen kedvelt és borral, cognaccal vagy növényi szörpökkel vegyítve kitünő ízű vegyületeket ad: a

MATTONI-FELE
GISSHÜBLER
legszélesebb öngyógyes
SÁVANYU-KÖV

hűtja a szomjat, hűsít és felfrisít egyaránt. A legjobb szer a nyári hőség tikkasztó hatása ellen.

T. előfizetőink figyelmébe!

A világ legjobb szappana,
a dr. Gebhardt egyetemi tanár-féle javított zamatos gyógytani
növény-szappan drbja 35 kr.
eltávolít minden bőrküteget, folytonos használatnál viruló kinézést köcsönöz.

Müller J. L.-féle glicerinnövény-szappan, a legkitünőbb glicerinnövény-szappan legfinomabb rózsaszappannal, darabja 35 kr., 3 darab 1 frt.; — ugyanaz rudban 30 kr., 3 rud 85 kr.

Müller J.-féle valódi tojásolajsappan, különösen jótékonyan hat a bőrre, simítja, felfrisíti azt, drbja 15 kr., 3 drb. 40 kr.

Müller J. L.-féle szalicil-szájvíz, az egyedüli szájvíz, mely folytonos használatnál a fogak romlását megóvja, üvege 40 és 80 kr.

Müller J. L.-féle szalicil-fogpor, szalicil-szájvízzel használva nemcsak, hogy a fogakat hófehérre teszi, de egyszersmind a már létező fogbetegségek továbbterjedése ellen is megóvja. — doboza 60 kr.

Erika legfinomabb illatszer. 1.50., 2.50., 5 frt.

Ixia Lys, Bouquet elegant, Mimosa Karilpa, legfinomabb és legkedveltebb illatszerek, üvege 1 frt. 50 kr., és 5 frt.

Müller J. L. illatszer- és pipere-szappan-gyárosnál.

Budapest: Gyár: Rottenbiller-utca 32. sz.
Raktár: Koronaherczeg-utca 2.

A vidéken minden gyógyszertárban és ismertebb cégekknél.

Cs. kir. szabadalmazott Chemiai-technikai labororium, hektograf-, gummiáru- és kautschuk bélyegző-gyár

erőműtani- és véső műintézet
mindennemű irodai szükségletek gyára.

Vegyész **TINTNER J. E.** mérnök

a felséges kir. család több tagjának, ugyszint a legmagasabb bel- és külhoni hatóságok, előjáróságok, intézetek stb. szállítója.

Alapított 1850-ben.

Budapest, Kigyo-tér 2. szám.

Bécs, V., Krongasse 6, saját házában.

Máriaczei gyomorcsöppek.

Kitünő hatású szer a gyomor minden betegségeiben.

Védjegy.

Förlmulhatatlan étvágyhiány, gyomorgöngyöség, rossz illatu lélekzet, felfuvas, savanyu felbőllenés, kolika, gyomormorhur, gyomorégés, homok- és daraképződés, túlságos nyálkaképződés, sárgaság, undor és hányás, főfájás (ha a gyomortól ered), gyomorgöres, székszorulás, a gyomornak étellekkel és italokkal való túlterhelése, giliszták, lép-, máj-, és aranyeres bántalmak) eseteiben. —

Egy üvege 40 kr. használati utasítással együtt 40 kr., kettőspalack 70 kr.

Központi szétküldés **Brády Károly** gyógyszerész által **Kremsierben** (Morvaország.)

Kaphatók

Török József gyógyszerésztárában Budapest, király u. 12.

Óvás! A valódi máriaczei gyomorcsöppek sokféleképpen hamisítatnak és utánoztatnak. A valódiság jeléül minden palack vörös; főnebbi védjeggyel ellátott csomagolásban legyen, s a szintén minden palackhoz mellékelt használati utasításon rajta kell hogy legyen, miszerint az **Gusek Henrik** nyomdájában, **Kremsierben** nyomtatott.

WATERBURY-

Remontoir zsebóra á 650, Remontoir chronom. á 925.

Ébresztő-órák különféle árban.

A világ legjobb órái.

Tokjaik, ély-czűstböl, mindig fehérek maradnak; járásuk pontos, szerkezetük tartós, külsejük csinos.

3 évi kezességgel adatként el

a magyarországi főraktár és javítóműhely által

HOTTELMANN A. Budapesten

főraktár: | fióküzlet:

V., váci-körut 28/I. szám a. | IV., koronaherczeg-utca 5.
Nagy választékos raktár japán és china-árakban.

Kitünő tea.

..... a minden lapban hirdetett „Waterbury-órát“, őszintén megvallva, én valóban amerikai humbugnak tartottam, — de örömmel konstatahatom, hogy csalódtam, — a mennyiben egyszerű, kitünő szerkezete, pontos járása, olcsó ára s különösen, hogy hátsó részét nem lehet minden perczen kinyitni s ezáltal por nem lepheti be, okozza azt, hogy majdnem elronthatatlan s ennek beszerzését mint használati órát, nyugodt lelkiismerettel mindenkinek melegen ajánlhatom. Béga-Szt.-György, 1888. aug. 1-jén. — Teljes tisztelettel

Esztergamy Gábor, gyógyszerész.

A tanító urak b. figyelmébe!

A VEZÉRKÖNYV A MAGYAR FOGALMAZÁS Tanításához.

Nép- és alsófoku ipariskolai tanítók számára.

Irtá

Böngérffy János,

fővárosi közsegítanító.

A budapesti (budai) tanító-egylet által második díjjal jutalmazott pályamű.

Ára 1 forint 40 kr.

Megrendelhető:

GRÜNBAUM ARMIN

könyvkereskedésében Budapesten. Muzeum-körut 15., kinél valamennyi tan- és más könyv is kapható.

Arjegyzék ingyen és bérmentve.

HOL KÉSIK A KATH. AUTONOMIA?

czimü röpiratot **35 krért** bérmentve küldi a „Népnevelő“ kiadóhivatala.

Ifj. NAGEL OTTO

könyvkereskedése Budapesten, Muzeum-körut, a nemzeti színház bérházában.

Bevezetésre ajánlatos népisk. tankönyvek:

Műszeres tornatanítás. Népiskolai tornagyakorlatok írták HORVATH F. és JUHÁSZ Gy. Ára 40 kr.

Népiskolai földrajz Irtá: BARNA J. fővárosi tanító, I. rész a népiskolák IV. osztálya számára. Kemény kötésben ára 20 kr.

Népiskolai földrajz, Irtá: BARNA J. főv. tanító II. rész a népisk. V. oszt. számára. Kemény köt. ára 20 kr.

Népiskolai földrajz. Irtá BARNA J. fővárosi tanító, III. rész a népiskolák VI. osztálya számára. Kemény kötésben ára 20 kr.

Magyarország története párhuzamosan alkotmányunk változával és a főbb világesemények függelékével az újabb miniszteri tanterv alapján, írta BARNA J. főv. tanító Harmadik kiadás. Kemény köt. 30 kr.

Népiskolai számtan. I. rész, a népiskolák II. osztálya számára írták VIRÁG JÓZSEF és WALTER K. fővárosi tanítók Kemény kötésben ára 15 k

Népiskolai számtan. II. rész, a népiskolák III. osztálya számára, írták VIRÁG J. és WALTER K. főv. tanítók Kemény kötésben ára 20 kr.

Népiskolai számtan. III. rész, a népiskolák IV. osztálya számára. Írták VIRÁG J. és WALTER K. főv. tanítók. Kemény kötésben ára 20 kr.

Népiskolai számtan. IV. rész, a népisk. V. és VI. osztály számára. Írták VIRÁG J. és WALTER K. fővárosi tanítók. Kemény kötésben ára 40 kr.

Az egyenletek megfejtése népszerű modorban. — Irtá SCHWARZ M. állami tanító, a népiskolák V., VI. osztályai és polgári iskolák számára 40 kr.

Német nyelven:

Leitfaden zum richtigen Denken, Sprechen und Schreiben írta FLESCHE M. fővárosi tanító. I. Theil, für die unteren Jahrgänge der Volksschule. Második kiadás. Kemény kötésben ára 30 kr.

Leitfaden zum richtigen Denken, Sprechen und Schreiben, írta FLESCHE M. főv. tanító. II. Theil, für die oberen Jahrgänge der Volksschule. Kemény kötésben ára 30 kr.

Az itt elősoroltakon kívül **valamennyi** iskola- és más könyv általam jutányos áron beszerezhető. Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan teljesítettek.

☛ Kimerítő könyvárjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.